

Golfbanor- ett hot mot den biologiska mångfalden.

Av Leif Westrin

Nackareservatet beläget söder om Stockholm, ett känt friluftsområde, var då jag växte upp ett paradiset för alla naturintresserade.

Området består av en konstellation av sjöar med solexponerade förkastningsbranter, omgivna av gammal ängsmark och blandskog med starka ekinslag. De örtrika ängarna var då, tidigt sextotal fortfarande intakta och genererade en mängd vilt, nyfödda rådjurskid låg i gröngräset och pigga harar var ingen ovanlig syn då man vandrade där vår och försommar.

I de vegetationsrika sjöarna ropade skäggdoppingar genom bakgrundskören av skrattmåsar och snattrande änder. Man kunde höra gulsparvens uppräknande sång runt ängarna, en art som försvunnit på många platser på grund av kvicksilver som då användes som betningsmedel av utsäde inom jordbruket (arten har numera återhämtat sig då kvicksilver användning förbjöds, förf. anm.).

Runt ängarna fanns talrika stenrösen, ett resultat av tidigare idoga bönders och torparens värv och i övrigt blockrik mark vilket resulterade i en närmast perfekt miljö för reptiler och groddjur.

Vid våra vandringar på våren kunde man möta Carl Edelstam, dåvarande intendent vid Naturhistoriska Riksmuseet som bestämt lärde oss unga att vara hänsynsfulla i naturen och vara rädd om ormarna i reservatet, han visste vad han talade om efter sina mångåriga studier av herpetofaunan i reservatet, då speciellt snok och slätsnok.

Vid Hammarbystugan, belägen vid Söderbysjöns norra ände fanns en del betande djur som får, getter och några hästar vilket resulterade i en väl tilltagen gödselstack, ett veritabelt snokparadis där myriader av snokungar kläcktes varje sensommar och nästan varje gammal stubbe eller rishög i ängskanterna innehöll en skogsödla.

I förkastningsbranterna runt sjöar och ängar övervintrade snok, huggorm och slätsnok i stort antal. I den sena eftermiddagsolen kunde man se ormslån sola sig om man dröjde sig kvar, den var för övrigt en vanlig syn då man vände sten och gamla plank. Vanlig padda, vanlig groda och åkergroda lekte i stort antal i sjöarna på våren vid islossningen och vattenödlor kunde observeras i diken och smågölar runt sjöarna. På vårarna tävlade Stockholms unga ormintrösserade om att observera den första huggormen eller skogsödlan och därmed telefonledes ringa runt till alla andra ormvänner för att utlysa vårens ankomst efter en lång och seg vinter. När snösmältningen äntligen började i mars var vi där efter att ha mödosamt cyklat dit i den hala snömodden. Upplevelsen att se de första ormarna och ödlorna lapande den tidiga vårsolen måste vara självupplevd för att förstås, det är en intensiv lyckokänsla.

Allt detta skulle komma att förändras! Mörkret skulle komma att krypa in över detta naturparadis, fortare och obevekligare än någon kunnat föreställa sig.

I slutet av sextioalet brann Hammarbystu-

gan ner till grunden och djurhållningen avvecklades därmed. Golfklubben som tidigare blygsamt huserat vid ängen norr om Hammarbystugan började nu att expandera och ta övriga öppna ytor i anspråk, de öppna ytor som först drabbades var de ängar som ligger i anslutning till Dammtorpssjön, viktiga födosökområden med stor insektsproduktion och flera övervintringsplatser för snok och huggorm. Vid Långängen var för skogsödlan allmänt förekommande och ruinererna efter Dammtorpet nere vid Dammtorpssjön var ett säkert ställe att finna både snok och huggorm även sommartid.

Efter att allt detta förvandlats till golfbana var djurlivets saga all, de få hemlösa ormar som fanns kvar klubbades ofta saklöst ihjäl! (golfklubba är det perfekta redskapet om man vill slå ihjäl en orm förf. anm.). Man fann ofta massakrerade lik av samtliga arter, inte ens ormslår skonades.

Det var en dubbel katastrof som drabbat djurlivet på dessa ängar. Ängarna som tidigare varit födosökområde existerade inte längre. Där det varit rika växtsamhällen med gott om smånagare och grodor, var det nu bara en öken av greener och fairways, med kortklippt gräs, där en sork knappast var välkommen. Insekterna som tidigare grodor och ödlor livnärt sig på var borta, över dessa ängar flög aldrig någon fjäril mer.

De kapitalstarka golfintressena har nu börjat kasta lystna blickar mot Järvafältet där Stockholms starkaste population av huggorm finnes i ett konglomerat av ängar som genomströmmas av en å innehållande den sällsynta grönlingen (en fisk, förf. anm.) med högt skyddsvärde. Vid dessa ängar huserar Brukshundsklubben sedan länge utan att göra några skadliga ingrepp i miljön vid träning av sina hundar.

Området bör snarast möjligt naturskyddas för skydd av den unika miljön och de nyckel-

arter som fortfarande förekommer där. Att förena naturvård och golfintressen har visat sig vara en svår balansgång, vilket har visat sig i ett antal skräckexempel landet runt. Jag kommer att belysa några av dessa som varnande exempel.

Korpberget beläget en bit utanför Salem söder om Stockholm är ett sydlänt högt berg med förkastningar känt för sin unika flora, bland annat för sin nordliga förekomst av murgröna, en relik från varmetiden.

En annan relik från varmetiden som jag inte har lyckats finna där trots upprepade besök på lokalen är sandödlan, en utrotningshotad art. Arten lär ha funnits där enligt Kurt Elmquist (muntl. medd.) och det skulle i detta fall vara den nordostligaste fyndplatsen för detta djur i Södermanland. Att vi inte kunnat återfinna arten kanske har sina skäl, till vilka jag återkommer till. Mats Höggren besökte platsen för många år sedan och fann där bland annat huggorm på den örtrika ängen nedanför berget. När undertecknad och Mikael Norström för ett par år sedan vid vår inventering av sandödlor besökte lokalen fann vi till vår bestörtning att en golfbana etablerats på ovannämnda ängsmark. Sandödlan är en art som söker sin föda i ängsmarkernas örter och gräs, en inventeringsmetod är att långsamt sparka sig fram bland örterna på ängarna och därmed överraska ödlorna vid dess födosök. Med hjälp av denna metod, Norströmsmetoden har ödlan påvisats på många lokaler. Vid Korpberget kunde ingen inventeringsmetod användas då artens födosökområde totalt hade utplånats och ersatts av kortklippta greener och fairways.

Bergets unika rasbranter visade sig vara en perfekt miljö för slätsnok och som övervintringsplatser för övriga reptiler, inga ormar eller ödlor kunde noteras vid våra besök på lokalen. Sandödlan är därmed med största sannolikhet utrotad på denna unika lokal.

Skanör-Falsterbo ett känt område för ornitologer då många av våra flyttfåglar rastar där vid sin flytt mot norr eller söder. Klara höstdagar kan man se tusentals vråkar och andra rovfåglar utnyttja termiken innan de styr söderut. De kustnära sankängarna utnyttjas av många vadarefåglar inför sin fortsatta strapatsrika färd.

Platsen är också herpetologiskt intressant då det är en välkänd lokal för de två sällsyntaste paddarterna i Sverige: stinkpadda och grönfläckig padda, arter som utnyttjar de kustnära ängarna för reproduktion och födosök. Dessa arter har drastiskt minskat i numerär de sista åren på denna lokal, orsakerna har dryftats bland herpetologer. För mig är saken solklar! På de tidigare produktiva sankängarna har golfbanor ersatt dessa känsliga arters tidigare födosökområden. Golfbanorna har de senaste åren utbredd sig nästan ända fram till udden till paddors och vadares förfång.

En del herpetologer har framfört tanken att golfbanor med sina nya vattenhål gynnar grodlivet då nya golfbanor anläggs och det verkar ju vid första påseende vettigt men verkligheten är tyvärr en annan då arternas möjlighet att söka föda totalt reduceras till

noll. De öppna greenerna och fairways ruff lär knappast generera den mängd insekter som krävs för att mätta alla hungriga paddmagar. De kala ytorna ger för övrigt inget skydd mot predatorer. För mig verkar det osökt som om man i livsuppehållande syfte skulle bjuda en dödsdömd på ett glas vatten innan han bestiger schavotten.

Om dessa arters överlevnad ska säkras måste andra metoder till, större refugområden måste återställas till sin tidigare status som kustnära sankängar och helst hållas öppna med mulens hjälp. Det är faktiskt tekniskt möjligt att gräva upp vattenhål åt groddjur utan medföljande golfbana, exempel finns! Anläggning av golfbanor i känsliga områden bör kraftigt regleras och vid känsliga ängsområden totalförbjudas, speciellt efter kusterna.

Nedlagd jordbruksmark som inte inkräktar på känsliga arters livsrum är då ett bättre alternativ att anlägga golfbanor på. En grundlig inventering och biotopundersökning bör föregå innan tillstånd utfärdas för anläggning av nya golfbanor. Vi måste alla värna om den biologiska mångfalden, annars blir framtiden väldigt trist.

Golfbanegreen. Foto: Hasse Axgren

